

Гордієнко Катерина
Олександрівна, *студентка*
юридично-психологічного
факультету Національної
академії внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

На сьогодні поліграф (детектор брехні) використовується більш ніж у 50 країнах світу, причому географія та сфера його застосування продовжують розширюватися, а також стає потужним засобом боротьби зі злочинністю, корупцією, зняряддям перевірки чесності й невинності людини, методом встановлення правдивості будь-якої інформації, яку повідомляє обстежуваний. Саме тому психологічний та психофізіологічний аспекти є необхідними для вивчення цього питання.

Термін «поліграф» у перекладі з грецької мови означає «безліч записів». Поліграфний пристрій - багатоцільовий прилад, призначений для одночасної реєстрації декількох (від 4 до 16) фізіологічних процесів, пов'язаних із виникненням емоцій: дихання, кров'яного тиску, біоелектричних (мозку, серця, тощо). Прилади цього виду широко використовуються в клінічній медицині, медико-біологічних і психологічних дослідженнях, у прикладній психофізіології, одним із розділів якої є детекція брехні [1].

Спеціальне психофізіологічне дослідження - це складна багатоетапна процедура, у ході якої поліграф виконує єдину функцію - реєструє бурхливі реакції організму людини у відповідь на передану йому інформацію. Крім психофізіологічних реакцій випробуваного, поліграф нічого не реєструє та ніяку брехню чи правду сам по собі виявити не може. Такого приладу, як детектор брехні, просто не існує.

Психофізіологічний спосіб отримання інформації від конкретної людини в результаті оцінки її ставлення до запропонованих фактів, предметів або осіб ґрунтується на

об'єктивно існуючому зв'язку між процесами, що протікають у психіці певної людини й апаратно спостережуваними ззовні фізіологічними проявами життєдіяльності її організму. При цьому зовнішній стимул (предмет або питання), що несе людині інформацію про відбиті в її пам'яті події, викликає психологічну реакцію, що перевищує реакції на аналогічні стимули, які їй висувають в тих самих умовах, але не пов'язані зі згаданим подією. Іншими словами, під час випробувань на поліграфі у відповідь на запитання інші стимулятори активності у випробуваного виникають різні реакції, що виявляються у вигляді змін ритміки, амплітуди дихання, пульсу, коливання артеріального тиску й електричного опору шкіри [2].

Поява яскраво виражених, інтенсивних реакцій на питання свідчить про те, що вони є для нього більш значущими, ніж інші. При цьому запис реакцій здійснюється таким чином, що оператор виразно бачить, яке саме питання викликало відповідну емоційну реакцію випробуваного. Зіставляючи вираженість і стійкість реакцій на питання з різних блоків питань, оператор поліграфа виносить судження про суб'єктивну значущість для людини цих питань в умовах проведеної перевірки.

Викладене показує, що поліграф - це реєстратор фізіологічних реакцій людини, але ніяк не детектор брехні. Водночас, застосовуючи в процесі суворо формалізованого спілкування з досліджуваним спеціально відпрацьовані, сформульовані, згруповані питання та контролюючи при цьому за допомогою поліграфа реакції, оператор здатний досить успішно виявити стійку ситуативну значущість для опитуваного окремих питань. Користуючись виробленими практичними правилами, оператор приходять до висновку про можливість приховування опитуваним тієї чи іншої інформації. Іншими словами, не будучи детектором брехні, поліграф є інструментом, що дає змогу виявити брехню як усвідомлений продукт мовленнєвої діяльності, що вводить в оману співрозмовника [3].

Таким чином, прикладна значущість випробувань на поліграфі визначається не стільки самим приладом,

скільки способами (методиками) його застосування під час контролю й оцінки реакцій людини в умовах спеціально організованої процедури. Дані, отримані за допомогою поліграфа, становлять підґрунтя для подальшого криміналістичного аналізу.

Список використаних джерел

1. Белкін Р. С. Курс криміналістики : у 3 т. / Р. С. Белкін. - М.: Юристъ, 1997. - . - Т. 3. - 1997. - 538 с.
2. Мітрічев С. Поліграф як засіб отримання криміналістичної інформації / С. Мітрічев, Ю. Холодний// Записки криміналістів. - Вип. 1. - М., 1993. - С. 178.
3. Образцов В. А. Криминалистическая психология / В. А. Образцова, С. Н. Богомолова. - М. : Юнити-Дана : Закон и право, 2002. - 448 с.